

ТМ	Г. XXXV	Бр. 3	Стр. 1095-1096	Ниш	јул - септембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Приказ дела
Примљено: 4. 6. 2011.

Бранимир Стојковић

ПРИМЕЊЕНА КАФАНОЛОГИЈА*

Књига Драгољуба Б. Ђорђевића, чији је наслов „Казуј крчмо Церимо“ а поднаслов „Периферијска кафана и околост ње“, бави се феноменом кафана и представља покушај заснивања кафанологије (tavernology, engl.) – науке која из перспективе више дисциплина (социологије, урбане етнологије, културне географије и друштвене историје) проучава и настоји да разуме ову значајну друштвену институцију. Значачки предговор књизи је написао социолог културе Драган Коковић.

Периферијска кафана је, по Д. Б. Ђорђевићу, дефинисана не само друштвеним простором већ и временом. Шездесете и седамдесете године прошлог века су њено време. Тада се градови и путеви који их повезују интензивно шире, ту је и аутопут који отвара локално друштво за људе и утицаје који долазе споља и мењају традиционалну средину разарајући старе и доносећи нове вредности и навике. Нимало случајно, Раде Церима, по чијем је надимку та кафана добила име, био је најпре професионални шофер да би касније постао власником кафана. И шофери и кафеџије су, наиме, врсте друштвеног „интерфејса“. Први су стално у покрету и повезују тачке друштвеног простора, док су други у средишту тих тачака-кафана које су места размене. Кафана, поготово она преферијска, зато је истовремено размеђе и уточиште. Прво, зато што је место и прилика за сусрете оних који се иначе вероватно не би срели, а друго зато што се ту налазе маргиналци, људи који су ту и тамо, негде и нигде (трговачки путници, певачице, таксисте...).

Посебно занимљива је типологија кафана. Ту спадају спортски бифеи, точионице пића, скрајнуте кафане, друмске механе, кафане за венчања, кафане за сахране, војничке кафане, кафане за једног госта, кафане с грешком... Периферијска кафана је само један посебан тип кафана. Поглавља која следе су усмерена колико на перифериску кафану („Церима“ је у првом плану), толико и на њену друштвену околину и актере. Ево наслова неких од њих: *Певачи и певаљке, Трошење алкохола, Песма о крчми „Церима“, Дух шездесетих и седамдесетих на периферији, Патологија на периферији...*

branimirstojkovic96@gmail.com

* Драгољуб Б. Ђорђевић, *Казуј крчмо Церимо – периферијска кафана и околост ње*, Београд/Ниш, Службени гласник/Машински факултет Универзитета у Нишу, 2011, 288 стр.

Првобитна верзија осврта штампана у београдском *Времену* (31. мај 2011, стр. 68-71).

Документациону основу књиге чини више десетина фотографија периферијских кафана широм Србије које је великом делом начинио сам аутор књиге. Ту је и списак који садржи 498 (величанствених и јединствених) назива кафана. Пажљивије читање показује да је сваки од тих назива заправо порука којим се кафана самоидентификује и уписује у локалну топономију. Називи кафана су често алузивни или метафорични, а понекад је реч о онима који су само захваљујући контексту, дакле сасвим ненамерно, духовити. (Тако је један од величанствених назива онај који носи пиротска кафана „Падеж“. Он је за дошљака раван вербалном каламбуру јер неодољиво асоцира на мањак падежа у пиротском говору, али је за Пироћанце то сасвим неутралан назив једног локалитета у околини града.)

Одговор на питање где, жанровски гледано, спада књига Драгољуба Б. Ђорђевића чији наслов „Казуј крчмо Џеримо“, евоцира једну кафанску песму, требало би да буде лак и једноставан. Написао ју је један од наших водећих социолога, који се до сада бавио социологијом религије и ромским студијама те би она, разумно је претпоставити, требало да буде само још једна у подужем низу његових социолошких студија. Али она из више разлога није само то. Могла би се пре одредити као оригинална синтеза теренског социолошког истраживања и (ауто)биографске прозе која сведочи о одрастању аутора ове књиге (и о томе како је „Чомбе“ постао „Брка“) и његове генерације на периферији Ниша, града који се шездесетих и седамдесетих година XX века убрзано модернизује.

Који су аргументи за горњу тврдњу? Најпре је то избор предмета истраживања. Само средиште књиге чини студија „животног циклуса“, односно настанка, трајања и, коначно, нестанка крчме „Џерима“, која се је налазила на периферији Ниша, тамо где град прелази у сеоско насеље – Доњи Комрен. Књига је, међутим, далеко више од студије случаја те једне кафане као локалне друштвене институције *par excellence*. Анализа обухвата још најмање три тематска круга који се међусобно преклапају – први је кафана, други периферија, а трећи и најважнији, људски супстрат (власници, особље, гости...) коме париферијска кафана треба да захвали за своје постојање. Потом, од уобичајене академске социолошке продукције књигу издваја и то што је у првом плану „лична једначина“ истраживача који о перифериској кафани, „Џерими“ поготово, говори из личног искуства и на основу сведочења људи који су представљени именом, презименом и често надимком. Реч је често о, како би Далматинци рекли, „ориђиналима“ личностима које су успеле да се неким својим особинама индивидуализују на изразито особен начин и буду препознате и запамћене као такве. Једна од таквих личности је Радомир Живковић Џерима, власник истоимене кафане који о себи, свом животу и својој кафани говори у исцрпном интервјуу који је са њим обавио аутор и који чини завршни део књиге. Речник мање познатих речи изрази и имена који је саставни део ове књиге садржи, уз остало, више десетина лаконски срочених „личних описа“ управо таквих ликова са периферије.

Негде крајем шездесетих година прошлог века француски социолог и утемељивач социологије свакодневице Анри Лефевр је написао да „марксизам умире од досаде, у досади, с досадом“. Слично би се могло рећи и за знатан део наше, и не само наше социологије. Али не и за ову књигу. Она, баш на против, сведочи о томе да социологија није нужно борнирана академска дисциплина. „Казуј крчмо Џеримо“ је успела демонстрација темељног уверења Д. Б. Ђорђевића о виталности социологије као науке, израженог још пре петнаест година насловом једне од његових књига која се звала – *Социологија forever*.